

Arkeologisk efterundersökning

Fyndplats för vikingatida silverskatt
Snoder 1:1, Silte socken, Gotlands kommun
Länsstyrelsens i Gotlands län dnr 431-4616-05

ArkeoDok Rapport 2005:12

ArkeoDok

Innehåll

Bakgrund	2
Syfte	3
Metod	3
Resultat	4
Rekommendationer	4
Administrativa uppgifter	5
Karta över fyndens utbredning	6
Bilaga 1	7

Bakgrund

I anslutning till Stenbro och bron över Snoderån finns uppgift om två silverkatter, markerade i fornlämningsregistret, båda registrerade inom Silte socken. Dels handlar det om fornlämning nummer 52, som är belägen söder om ån i en åker under fastigheten Stenbro 1:6. Beskrivningen i fornlämningsregistret lyder enligt följande; "Fyndplats (sannolik), ungefärlig för silvermynt och silverfragment. Silvermynten utgjordes av 40 arabiska, 2 tyska, 1 Hedebybrakteat och 1 Wendelpfenning (slutmynt 954)". I skatten ingick dessutom 7 silverfragment av smycken. SHM nr 11720. Mårten Stenberger. Die Schatzfunde Gotlands der Wikingerzeit, sidan 186.

Mynten daterar Stenberger till 770/800 till 954 (de arabiska mynten). De två tyska mynten är präglade under Otto I, och Otto II eller III.

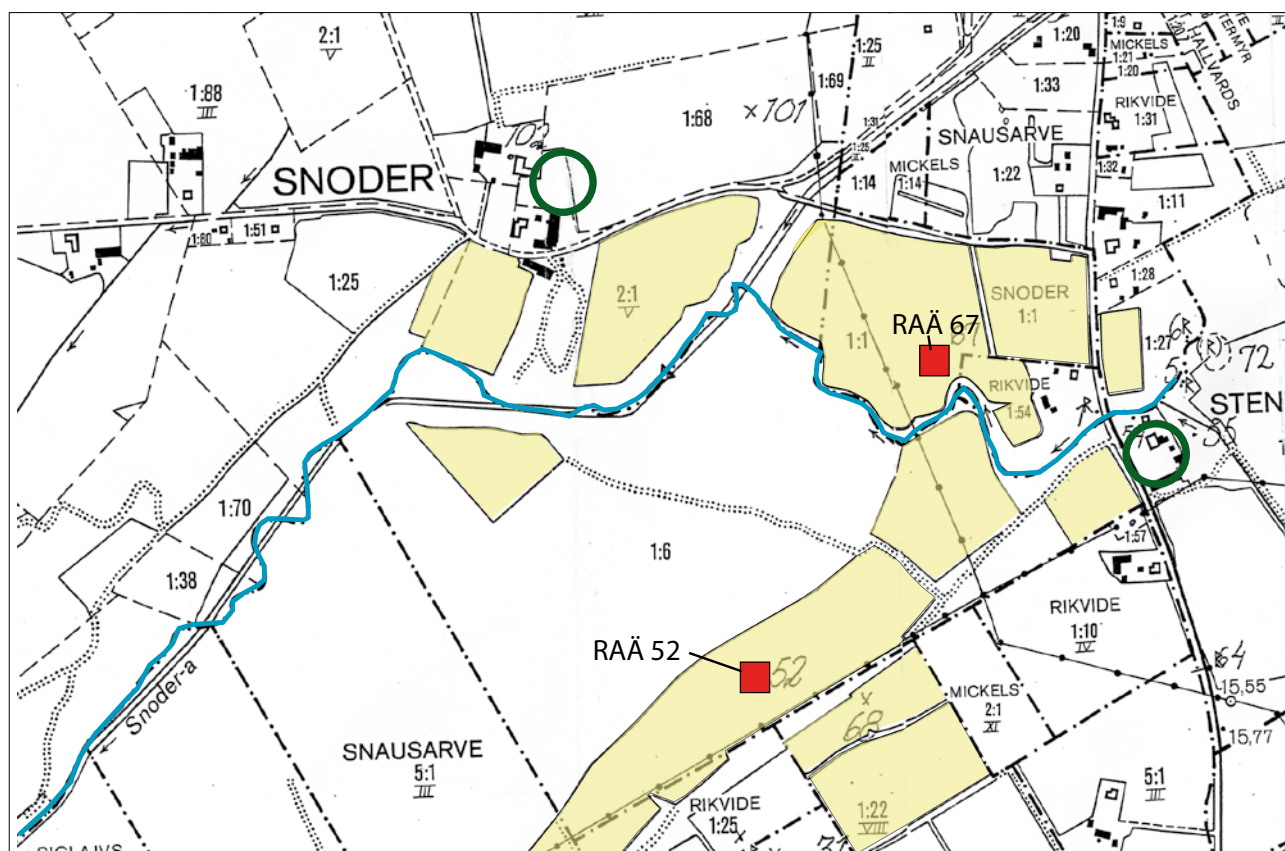
I inventeringsförteckningen på länsstyrelsen på Gotland har någon dessutom lagt till följande: "enl. Cedergren + kopparlock.

Inköpta från O. Johansson och K. Jakobsson 1902".

Den andra fornlämningen, nummer 67 i samma socken, utgörs enligt registret även det av en fyndplats för mynt. "Enligt Cedergren, Snoder, Spröge, som brukar jorden, plöjde en dräng omkring 1910 upp ett koppar (?) lock, som inte tillvaratogs. Därefter hittar man ofta mynt i åkern" (fornlämningsregistret).

Vid ett telefonsamtal till länsstyrelsen i juni 2005 berättar Cedergren, som var tidigare ägare till Snoder gård, under vilken nämnda åker ligger, att barnen när de var små hittade några spridda mynt då och då. Enligt uppgift påträffades också en trasig urna eller skrin som gick sönder. Sannolikt rör det sig om en kopparkittel av ett slag som till och från förekommer i samband med silverskatter på Gotland.

Väger man samman uppgifterna för de två platserna, är det troligt att det rör det sig om en och samma skatt, som påträffats

Enligt fornlämningsregistret finns det två platser för fynd av vikingatida silvermynt i anslutning till Snoder och Snoderån. En genomgång av tillgängliga uppgifter visar på att det sannolikt handlar om en och samma skatt, som är påträffad vid nummer RAÅ 67. Detta är också platsen för föreliggande undersökning.

där fornlämningsnummer 67 i dag är utmärkt. Nummer 52 torde med andra ord vara felmarkerat, något som också anförts av Majvor Östergen (muntligen). Fornlämningsnumret borde i registret läggas samman med nummer 67 för att undvika framtida missförstånd.

Flera av skattplatserna på Gotland är mer eller mindre regelmässigt utsatta för plundring i samband med att åkrarna plöjs. Mot bakgrund i detta förhållande har länsstyrelsen på Gotland beslutat att låta genomföra efterundersökningar av ett antal platser som bedömts vara potentiella plundringsplatser. Dessa platser kommer att genomsökas under hösten 2005. Föreliggande rapport avser en av dessa platser.

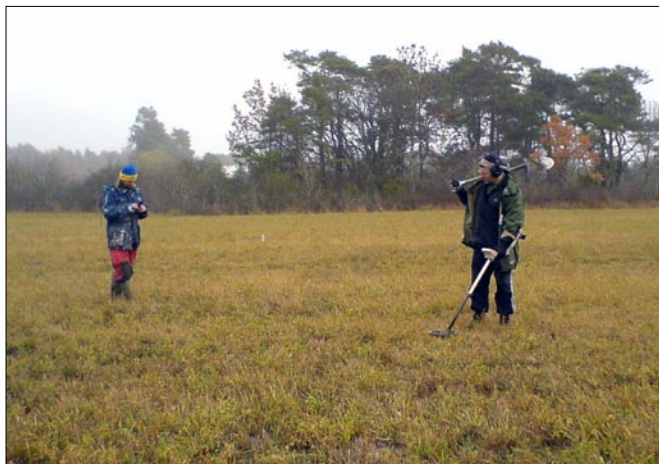
Tyngdpunkten i undersökningarna innebär enligt uppdraget att efter harvning och sådd av åkern genomsöka själva området för silverskatterna, så som de kommer till uttryck i tidigare undersökningar. Några mer detaljerade undersökningar i form av utgrävningar eller kompletterande undersökningar utanför de aktuella områdena är det således inte frågan om.

Uppdragets karaktär har därför inneburit en koncentration av genomsökningarna till själva skattområdena och användandet av metalldetektor för att spåra eventuella ytterligare mynt eller andra delar av silverskatterna. Rent praktisk har detta inneburit att vi inte har tagit fasta på de föremål av järn som regelbundet förekommer i åkrarna på Gotland, och inte minst i anslutning till de skattplatser där skatten legat i ett hus eller på en gårdsplats.

Det här innebär att dessa efterundersökningar av skattplatserna i mycket ringa grad säger något om fornlämningsmiljöns karaktär, generella tidsställning eller funktion, vilket bör beaktas vid en tolkning av fynden eller vid en vetenskaplig bearbetning av resultaten.

Syfte

Syftet med föreliggande undersökning, som genomfördes av undertecknad, Jonas Ström och Per Widerström onsdagen den 2 november 2005, avsåg att avsöka åkern, utgående från

Åkern där skatten har legat låg vi karteringstillfället i vall. Det relativt höga gräset innebar dock inga större problem vid karteringen då marken var torr. Foto Dan Carlsson

det tidigare området, för att plocka upp eventuella resterande mynt från skatten.

Det hela rör sig med andra ord om en ren räddningsundersökning varför några mer detaljerade studier inte har genomförts.

Metod

Tyngdpunkten i undersökningen kom att koncentreras till den södra delen av åkern Snoder 1:1, med tanke på att platsen för fyndet enligt fornminnesregistret fanns här.

Avsökningen skedde medelst metalldetektor. Registreringen av framkomna mynt har skett med GPS, vilket innebär att den exakta punkten kan variera med ett par meter från det värde som erhålls via GPS. Denna skillnad blir dock tämligen minimal i en karta av ordinär skala och kan ses som försumbar i detta sammanhang.

Åkern låg vid undersökningen i vall. Gräset var relativt högt, men inte så besvärande att det allt för mycket påverkade möjligheten att söka av området med metalldetektor. Jordarten är sandmylla och tämligen stenfri. Den sluttar svagt ner mot Snoderån, som tidigare har utgjort ett väsentligt vattendrag in mot Mästermyr. Idag är myren utdikad och vattnet från myren leds i en kanal norr om nämnda åker.

Den östra delen av åkern gränsar till ett tämligen högt beläget område, där det enligt

uppgift har legat en mindre gård eller torp under sen tid.

Resultat

Den yta som avsöktes framgår av kartan, sidan 6. Kartskalan har gjort att inte varje enskilt mynt framträder i kartan. Som ovan sades koncentrerades undersökningarna till den kända skattplatsen. Totalt påträffades 27 mynt; alla arabiska.

Utöver mynten påträffades en ten av silver och ett antal sentida bly och kopparföremål. De senare återfanns samtliga utom ett i områdets nordöstra del. Mynten var relativt utspridda och bestod både av hela mynt och en hel del små fragment, vilket antyder att det mesta av skatten vid det här laget torde vara upplockad, inte minst med tanke på att skatten sannolikt blev upplöjd i början av seklet, vilket betyder att man under loppet av ca 100 år har kunnat plocka mynt i åkern.

Inga föremål påträffades som skulle antyda att platsen därtill har varit belägen på en boplats från vikingatid eller i ett hus, även om den långvariga odlingen kan ha raderat ut det mesta av spåren. Jag bedömer det dock så att platsen inte har varit en bebyggelseplats, vilket också skulle kunna motsägas av skattens närhet till ån som sannolikt svämmade över vid snösmältningen efter snörika vintrar.

Fördelningen i rummet antyder att skatten ursprungligen har legat närmare ån än vad som är utmärkt i fornlämningsregistret. Skatten, tillsammans med de två bildstenar som påträffats i direkt anslutning till korsningen mellan ån och den nordsydgående landsvägen antyder att platsen har haft en viss betydelse under vikingatiden. Namnet Stenbro ger även det en indikation om platsens strategiska läge vid korsning mellan väg och å och det är inte helt orimligt att man under vikingatid kan ha tagit sig upp till bron med mindre skepp.

Rekommendationer

Den långa tiden, som gått sedan skatten blev upplöjd, tillsammans med resultaten av föreliggande undersökning antyder att det mesta av skatten torde vara upplockad, varför vidare undersökningar inte förefaller vara motiverade.

Two of the Arabic coins from the investigation are shown with front- and backside. The coin is generally well preserved and consists of both the whole coin and fragments of coins. Photo Dan Carlsson

Administrativa uppgifter

Lägesangivelse. Ekonomiska kartans blad 6I 0j
Levide

Länsstyrelsens tillstånd: dnr 431-4616-05

Undersökningstillfälle: 2 november 2005

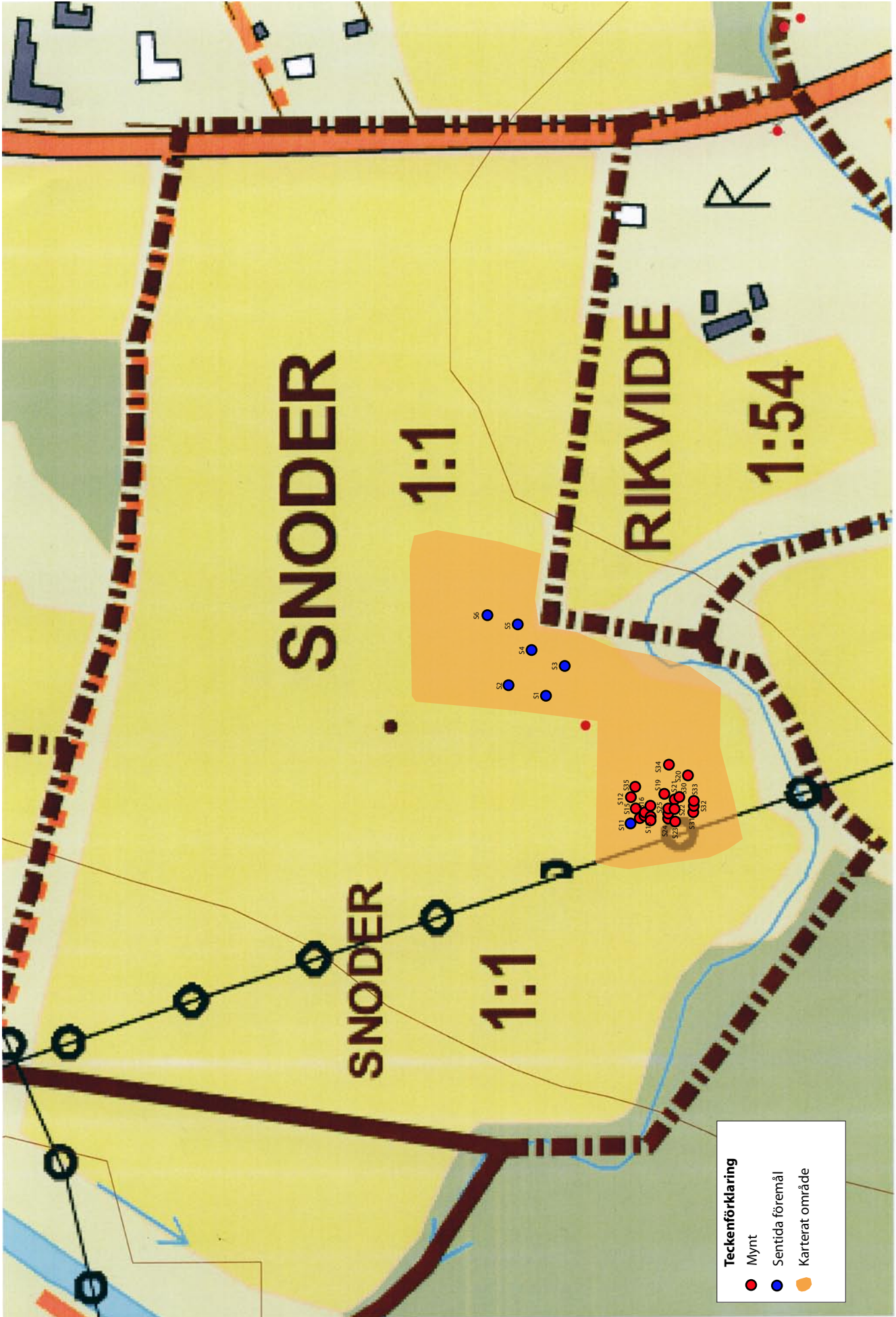
Deltagare i undersökningen: Arbetet genomfördes av undertecknad, Per Widerström och Jonas Ström. Fynden är överlämnade till länsmuseet på Gotland i enlighet med länsstyrelsens beslut. Två exemplar vardera av rapporten är tillställda länsstyrelsen på Gotland, länsmuseet på Gotland och ATA, riksantikvarieämbetet.

Markägare: Måns Hjernquist, Snoder, Sproge.
Tel. 070-4924263

Bilagor

- Bilaga 1. Fyndlista

Doc. Dan Carlsson
ArkeoDok
Blåeldsvägen 3, 621 50 Visby
Tel. 0498-218560
info@arkeodok.com
www.arkeodok.com

Fmis_gotland_point.shp
 Fmis_gotland_line.shp
 Fmis_gotland_area.shp
 Höjdkurv1m_ekv.shp

Fyndlista Snoder 1:1, Sproge socken från efterundersökning på plats för vikingatida skatt

Fynd.nr	Beskrivning
S1	Bleck av bly, omvikt. Ca 3 cm långt, 1 cm brett. Sentida
S2	Metall, koppar, rund, gängad bit, ca 0,5 cm stor. Sentida.
S3	Metall, ihopvikt band, sannolikt koppar. Sentida
S4	Kopparplåt, ca 5 cm stort ihopvikt. Sentida
S5	Blysmälta, ca 3 cm stor, sannolikt sentida
S6	Knapp, koppar, sentida
S7	Silvermynt, arabiskt, halvt
S8	Silvermynt, arabiskt, halvt, slitet
S9	Silvermynt, arabiskt, halvt.
S10	Ten av silver, böjd i ena änden. Ca 8 cm lång, 0,4 cm tjock,
S11	Metall av okänt slag, tunt närmast runt bleck. Sentida.
S12	Silvermynt, arabiskt, helt
S13	Silvermynt, arabiskt, fragment
S14	Silvermynt, arabiskt, kvarts
S15	Silvermynt, arabiskt, helt
S16	Silvermynt, arabiskt, kvarts
S17	Silvermynt, arabiskt, fragment
S18	Silvermynt, arabiskt, kvarts.
S19	Silvermynt, arabiskt, kvarts
S20	Silvermynt, arabiskt, helt. Hål i ena kanten
S21	Silvermynt, arabiskt, helt
S22	Silvermynt, arabiskt, helt
S23	Silvermynt, arabiskt. Helt. Hål i ena kanten
S24	Silvermynt, arabiskt, helt, böjt
S25	Silvermynt, arabiskt, drygt halvt
S26	Silvermynt, arabiskt, fragment
S27	Silvermynt, arabiskt, halvt, slitet
S28	Silvermynt, arabiskt, kvarts
S29	Silvermynt, arabiskt, halvt
S30	Silvermynt, arabiskt, kvarts
S31	Silvermynt, arabiskt, fragment
S32	Silvermynt, arabiskt, fragment
S33	Silvermynt, arabiskt, kvarts
S34	Silvermynt, arabiskt, halvt
S35	Silvermynt, arabiskt, halvt